

**Світлана РИЖКОВА**  
старший викладач кафедри  
адміністративного права, процесу  
та адміністративної діяльності  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ  
(м. Дніпро, Україна)

## **НЕЗАКОННА ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ІНОЗЕМЦІВ ЯК ЧИННИК ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ**

Поступова інтеграція України в політичні та економічні структури Європейського Союзу є одним із пріоритетних питань не тільки зовнішньої і внутрішньої політики нашої держави. Важливим у цьому напрямі є в тому числі аспекти по'язані з національною безпекою, міграційною політикою та міграційними процесами в Україні, що мають місце в умовах сьогодення. Актуальним залишаються проблеми, по'язані з аналізом та прогнозуванням міграційних ризиків на території України, протидії нелегальній міграції, а також виявлення та усунення причин та умов, що сприяють незаконній легалізації іноземців на території України.

Наведемо найпоширеніші схеми легалізації іноземців на території України.

1. Легалізація шляхом працевлаштування:

1.1. Підписання з іноземцем трудового договору, щодо працевлаштування в Україні. Юридичні наслідки: отримання дозволу на застосування праці; отримання посвідки на тимчасове проживання.

1.2. Підписання з іноземцем трудового договору щодо працевлаштування на території України та призначення його засновником юридичної особи. Юридичні наслідки: отримання дозволу на застосування праці іноземців; отримання посвідки на тимчасове проживання.

3. Легалізація шляхом здійснення волонтерської діяльності на території України. Юридичні наслідки: видача подання іноземцю від фіктивної волонтерської організації, яка зареєстрована в реєстрі Мінсоцполітики; отримання подання та візи D-10; отримання посвідки на тимчасове проживання.

4. Легалізація шляхом перебування на мовних курсах або навчанні у ВНЗ України:

4.1. Видача запрошення на мовні курси від посередника або від ВНЗ України; отримання візи D-13, студенського квитка та формальне навчання у ВНЗ; отримання посвідки на тимчасове проживання.

4.2. Видача запрошення навчання від посередника або від ВНЗ України; отримання візи D-13, студенського квитка на період навчання та формальне навчання у ВНЗ; отримання посвідки на тимчасове проживання на час навчання у ВНЗ.

5. Легалізація шляхом укладання фіктивного шлюбу з громадянином України; за грошову винагороду реєстрація шлюбу з громадянином України; отримання свідоцтва про шлюб; отримання тимчасової або постійної посвідки на проживання, в тому числі з часом, можливість права набути громадянство України за спрощеною процедурою.

Зупинимось більш детально на легалізації іноземців шляхом укладення фіктивного шлюбу з громадянином України.

Згідно з моніторингом міграційних процесів, Службою безпеки України за підсумками аналізу міграційної ситуації за 2018-2020 роки встановлено, що все більш розповсюдженим способом легалізації іноземців на території України є укладення фіктивних шлюбів з громадянами України.

Протягом останніх двох років у кілька разів збільшилася кількість спроб переправлення в Україну громадян Афганістану, Пакистану, Ірану, Іраку (країн походження нелегальних мігрантів) під приводом об'єднання сім'ї у зв'язку із одруженням з громадянками України або іммігрантками, які отримали право на постійне проживання в Україні [1].

Слід зазначити, іноземці укладають такі шлюби без наміру створення сім'ї, основною метою такої «угоди» є набуття правових підстав відповідно до законодавства України та можливість оформити постійну посвідку на проживання, в тому числі з часом набути громадянство України за спрощеною процедурою.

Слід зазначити, що цей спосіб легалізації іноземців через укладення фіктивних шлюбів, по суті, є світовою проблемою, яка притаманна багатьом країнам. Фіктивні шлюби існують як вид шахрайства (у формі союзу між чоловіком і жінкою), але не для створення сім'ї, а для досягнення визначених цілей. Це такі шлюби, як фіктивний шлюб з іноземцями (для отримання віз в іноземних державах), фіктивний шлюб для отримання громадянства тощо.

Наприклад, міграційні служби Польщі як уповноважені суб'єкти державно-владних повноважень мають право перевіряти потенційно підозрілі шлюби на факт фіктивності. При цьому чоловіка та дружину допитують окремо, ставлячи різні запитання (часто особистого характеру) щодо їхніх стосунків (від обставин знайомства до улюбленої страви чоловіка). Відповіді кожного з подружжя можуть фіксуватися на відео чи звукозаписувальні прилади та звірятися для виявлення неточностей чи, навпаки, для підтвердження правдивості свідчень [2].

Приблизно за такою методикою здійснюється контроль міграційними службами країн ЄС, наприклад, Франції, Чехії, Іспанії, а також така практика має місце у США.

Досвід Німеччини, показує, якщо за рішенням суду шлюб визнано фіктивним, відповідальність нести іноземець та громадянин Німеччини. В цьому випадку громадянин Німеччини за рішенням суду повинен сплатити штраф, який в еквіваленті становить розмір гонорару наданих «послуг». В деяких випадках суд може призначити регулярні щомісячні виплати. Іноземець примусово видворяється за межі країни, а отриманий незаконним шляхом дозвіл на перебування в Німеччині або громадянство анулюються [3].

Досвід США у протидії незаконній легалізації іноземців шляхом укладення шлюбу задля отримання постійного виду на проживання свідчить про те, що за вказані діяння передбачено кримінальну відповідальність шляхом позбавлення волі до 5 років та штрафу у 250 тисяч доларів США. Виявленням та протидією вищезазначених правопорушень як суб'єкт владних повноважень займається Служба громадянства та імміграції США. За законодавством США передбачено процедуру та опитування двох сторін із застосуванням в тому числі відео фіксації свідчень «подружжя».

Законодавство Австрії передбачає, якщо громадянин країни або особа, яка має постійний дозвіл на проживання, та якщо доведено, що було укладено фіктивний шлюб з іноземцем, накладається стягнення у вигляді штрафу. Кримінальну відповідальність передбачено для осіб, які сприяли та організовували укладення фіктивного шлюбу – позбавлення волі на строк від 18 місяців до 5 років. Іноземцю виноситься заборона на в'їзд в країну на строк від 18 місяців до п'яти років.

Законодавство Португалії передбачає кримінальну відповідальність та позбавлення волі на строк від 1 року до 4 років для обох сторін.

Законодавство Бельгії передбачає настання кримінальної відповідальності шляхом позбавлення волі строком від 1 місяця до трьох років для обох сторін, які уклали фіктивний шлюб, а також накладення стягнення у вигляді штрафу от €50 до €250 з подальшою заороною візду іноземця в країну строком до пяти років [4].

З урахуванням вищезазначеного, на жаль, українське національне законодавство не передбачає настання ні адміністративної, ні кримінальної відповідальності іноземця та громадянина України за укладення фіктивного шлюбу, з метою незаконної легалізації іноземців на території України. Важливим у цьому контексті є роль Державно-міграційної служби як суб'єкта протидії вчиненню іноземцями адміністративних правопорушень в Україні.

Науковий та практичний інтерес становить зареєстрований проект закону про внесення змін до Закону України «Про імміграцію» [5], який визначає правові механізми відмови у наданні дозволу на імміграцію особам, які мають намір легалізуватися на території України на підставі фіктивних шлюбів. Державна міграційна служба відповідно до пропозиції та змін до закону «Про імміграцію» як суб'єкт владних повноважень наділяється повноваженнями здійснювати перевірку потенційно підозрілих шлюбів, шляхом проведення співбесід, тестування кожного з подружжя із застосування відеофіксації, а також інших осіб, які володіють інформацією стосовно «подружжя». Відповідно до законопроекту: «дозвіл на імміграцію не надається: особам, які уклали шлюб з громадянином України або іммігрантом і факт перебування у якому є підставою для надання дозволу на імміграцію, коли такий шлюб за рішенням суду визнано недійсним у разі його фіктивності; у разі скасування дозволу на імміграцію скасовується посвідка на постійне проживання, видана на підставі цього дозволу, в тому числі в порядку обміну, разом із рішенням про скасування дозволу на імміграцію та посвідки на постійне проживання одночасно приймається рішення про примусове повернення».

Отже, на підставі проаналізованого проекту закону «Про імміграцію» передбачено відмову та анулювання дозволу на імміграцію та примусового повернення іноземця. Тобто жодна зі сторін – ані іноземець, ані громадянин України – не несуть відповідальності за укладення фіктивних шлюбів, з метою подальшої легалізації на території України. На нашу думку, вищезазначені законодавчі ініціативи є першим кроком до протидії ДМС незаконній легалізації іноземців на території України. Проте, враховуючи досвід передових країн світу, подібні дії є загрозою національній безпеці України. Тому, на нашу думку, необхідно передбачити адміністративну відповідальність іноземців та громадян України за укладення фіктивних шлюбів, з метою незаконної легалізації іноземців. В тому числі важливе значення має обмін досвідом передових країн світу щодо методики виявлення таких фактів, удосконалення чинного законодавства з урахуванням міжнародного досвіду та адаптації національного міграційного законодавства до норм і правил ЄС.

1. Уряд надав старт боротьбі із схемами легалізації незаконних мігрантів, у тому числі через фіктивні шлюби URL. : <https://sud.ua/ru/news/publication/226005-poryadok-otrimannya-dozvoliv-na-immigratsiyu-zminyvat-kabmin-skhvaliv-zakonoprojekt-monastirskogo>.

2. Шлюб іноземця з громадянином Польщі: усі важливі нюанси. URL : <http://vsetutpl.com/yak-otrymaty-gromadyanstvo-polschi-na-pidstavi-shlyubu>.

3. Любовь или расчет? Как в Германии борются с фиктивными браками. URL : <https://www.dw.com/ru/%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%B2%B8/a-14905186>.

4. Как наказывают за фиктивные браки за рубежом. Мировая практика URL : <https://www.kommersant.ru/doc/2671230>.

5. Проект Закона про внесення змін до Закону України «Про імміграцію»: № 6516 від 13.01.2022. URL : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=73584](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73584).

**Микола ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ**

слухач факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (м. Хмельницький, Україна)

**ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННІЙ МІГРАЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Ураховуючи виклики сьогодення, з якими зіткнулися підрозділи Державної прикордонної служби України на кордоні з Республікою Білорусь, у контексті штучно створеної міграційної кризи наприкінці 2021 року, можемо констатувати що питання протидії незаконній міграції слід віднести до питання національної безпеки. Не дарма Стратегією інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року основною загрозою у сфері прикордонної безпеки поряд з іншими визначено саме транскордонну злочинність, пов'язану з незаконною міграцією [4].

На підставі аналізу сучасного стану безпеки державного кордону, що був здійснений С. Дейнекою, визначено, що поточними та прогнозованими загрозами національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону є: організована (транскордонна) злочинність у сфері незаконного переправлення через державний кордон осіб (організація каналів міграції та торгівлі людьми), насамперед громадян третіх країн (Близького та Середнього Сходу, Африки та Південно-Східної Азії) до країн ЄС через територію України як у пунктах пропуску, так і поза ними [3, с. 101].

У концептуально-методологічному аспекті вагомий внесок у розгляд питань, які є важливими для висвітлення проблем національної безпеки у сфері безпеки державного кордону, а також є актуальними в контексті нашого дослідження, зробили вчені-прикордонники, зокрема: О. Адамчук, О. Басараб, О. Більковський, В. Вичавка, П. Волинець, О. Глуздань, С. Дейнеко, Ю. Івашков, М. Кабачинський, І. Катеренчук, Д. Купрієнко, М. Литвин, П. Лисак, Р. Ляшук, Г. Магась, А. Мальцев, О. Мельников, А. Мисик, Б. Олексієнко, О. Сафін, В. Серватюк, О. Ставицький, О. Сціборовський, О. Трємбовецький та інші.

Складність вивчення такого соціального явища, як незаконна міграція, обумовлюється відсутністю чітко сформованого термінологічного апарату. У